

Τίτλος Μαθήματος: Ιστορικοί τόποι και Περιβάλλον: Διδακτικές προσεγγίσεις για παιδιά προσχολικής ηλικίας

Κωδικός μαθήματος: ΙΕ ΙΠ0203

Διδάσκων: Σακκής Δημήτριος, dsakkis@uth.gr

Είδος Μαθήματος: Επιλογής

Εξάμηνο: 5ο

Μονάδες ECTS: 5

Περιγραφή του μαθήματος- στόχοι: Το μάθημα εισηγείται μεθοδολογικές αρχές για την διδασκαλία ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Στόχος, η εξοικείωση των νηπίων με τα τεκμήρια του παρελθόντος και η απόκτηση βασικών γνώσεων τοπικής, κυρίως, ιστορίας και πολιτισμού, μέσα από τη μελέτη του ιστορικού χώρου. Γίνεται αναφορά στις γνωστικές προϋποθέσεις για τη διδασκαλία στοιχείων ιστορίας και πολιτισμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, την κατανόηση, από μέρους των νηπίων, της έννοιας της εξέλιξης στο χρόνο με τη βοήθεια του περιβάλλοντος, την συμβολή της τοπικής ιστορίας στην εξοικείωση των μαθητών με την μεθοδολογία ιστορικής έρευνας, το ρόλο του ιστορικού παραδείγματος στην αναβίωση του παρελθόντος, κ.ά..

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, όπως μελέτη ιστορικών μνημείων, παλαιάς πόλης, προσωπικοτήτων, παλαιότερων δραστηριοτήτων, πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, κ.ά., έχουν στόχο την εξοικείωση των νηπίων με τη χρήση τεκμηρίων του παρελθόντος, την απόκτηση στοιχειώδους γνώσης της πολιτισμικής τους κληρονομιάς και την κατανόηση της σημασίας της ετερότητας.

Αξιολόγηση: Η αξιολόγηση του μαθήματος περιλαμβάνει (α) γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου και (β) παροχή δυνατότητας συγγραφής μιας κατ' οίκον προαιρετικής εργασίας, που αξιολογείται έως 30% επί του τελικού βαθμού στην γραπτή εξέταση στο τέλος του εξαμήνου.

Διδακτική Μεθοδολογία: Διαλέξεις, συζητήσεις, εισαγωγή θεωρητικών ζητημάτων με βάση την βιβλιογραφία, διδασκαλίες σε προσομοίωση σε πλατείες με ιστορικό όνομα- και όχι μόνον, αναστοχασμός.

Διδακτέα- εξεταστέα ύλη και βιβλιογραφία του μαθήματος: Ως διδακτέα και εξεταστέα ύλη θεωρούνται τα περιεχόμενα των διαλέξεων και τα αντίστοιχα συγγράμματα, όπως ορίζονται στη συνέχεια.

Λέξεις κλειδιά: Διδακτική αξιοποίηση στοιχείων πολιτισμού, προσχολική ηλικία, τοπική ιστορία, μεθοδολογία ιστορικής έρευνας, μελέτη ιστορικών μνημείων, παλαιάς πόλης, προσωπικοτήτων, παλαιότερων δραστηριοτήτων, χρήση τεκμηρίων του παρελθόντος, πολιτισμική κληρονομιά, η σημασία της ετερότητας.

Διάγραμμα περιεχομένων του μαθήματος

- 1^η Εβδομάδα:** Εισαγωγή. Οι πηγές και η διδακτική τους αξία.
- 2^η Εβδομάδα:** Η προσέγγιση του ιστορικού χώρου μέσα από τις διαδοχικές αλλαγές που υφίσταται.
- 3^η Εβδομάδα:** Από την έλξη της αφήγησης στην κατανόηση στοιχείων πολιτισμού και τοπικής ιστορίας.
- 4^η Εβδομάδα:** Γνωστικές προϋποθέσεις για την διδασκαλία του μαθήματος σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.
- 5^η Εβδομάδα:** Ιστορία και Περιβάλλον.
- 6^η Εβδομάδα:** Η αίσθηση του χρόνου και η αναβίωση του παρελθόντος.
- 7^η Εβδομάδα:** Ο ρόλος του ιστορικού παραδείγματος στην αναβίωση του παρελθόντος.
- 8^η Εβδομάδα:** Τοπική Ιστορία και η συμβολή της στην εξοικείωση των μαθητών με τη μεθοδολογία ιστορικής έρευνας.
- 9^η Εβδομάδα:** Πολιτισμική κληρονομιά και κατανόηση της ετερότητας.
- 10^η Εβδομάδα:** Διαθεματικές προσεγγίσεις: η σύζευξη του αντικειμένου με άλλους κλάδους του επιστητού.
- 11^η Εβδομάδα:** Διδακτικές προσεγγίσεις σε προσομοίωση. Θέματα: η ιστορία της πόλης μου- Πλατεία με ιστορικό όνομα.
- 12^η Εβδομάδα:** Διδακτικές προσεγγίσεις σε προσομοίωση. Θέματα: Επαγγέλματα που πέρασαν στην ιστορία-παραδοσιακές καλλιέργειες.
- 13^η Εβδομάδα:** Διδακτικές προσεγγίσεις σε προσομοίωση. Θέματα: Σκεύη διατροφής προγόνων- Όλου του κόσμου τα παιδιά μια αγκαλιά. Ανατροφοδότηση.

Συγγράμματα

- Σακκής Δ.Α. & Τσιλιμένη Τ., *Ιστορικοί Τόποι και Περιβάλλον: Διδακτικές προσεγγίσεις για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας*, Καστανιώτης, Αθήνα 2007.
- Τσιαντούλη Ε., *Διδακτική Αξιοποίηση Στοιχείων Πολιτισμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας*, εκδ. Συμμετρία, Αθήνα 2014.
- Δημητριάδου Κ., *Ιστορία και Γεωγραφία στην πρώτη σχολική ηλικία: Εφαρμογή και αξιολόγηση μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης στον ιστορικό χώρο*, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 2002.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία

- Αβδελά Έ., *Ιστορία και σχολείο*, Νήσος, Αθήνα 1998.
- Αζέλης Α., «Οι εικόνες ως ιστορικές πηγές για τη διδασκαλία και εξέταση του σχολικού μαθήματος της Ιστορίας», στο *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο και η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών*, (επιμ. Κ. Αγγελάκος, Γ. Κόκκινος), Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Αλευριάδου Α., Βруниώτη Κ., Κυρίδης Α., Σιβροπούλου- Θεοδοσιάδου Ε., Χρυσαφίδης Κ. *Οδηγός Ολοήμερου Νηπιαγωγείου*, ΥΠΕΠΘ- ΕΥΕΠ ΚΠΣ, Πατάκης, Αθήνα
- Ανδρέου Α., «Σχολική Ιστορία και Εικόνα. Οι πρόσφατες αναθεωρήσεις των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας και η εικονογράφηση τους», στο, *Σχολική γνώση και διδασκαλία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου*, (επιμ. Γ.Δ. Καψάλης και Α.Ν. Κατσίκης) Ιωάννινα: Επιστημονική Επετηρίδα Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Β΄, 2002, σσ. 302-310.
- Βάμβουκας Μ., *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*, Γρηγόρης, Αθήνα 1993.
- Βάμβουκας Μ., *Μάθηση και Παιδαγωγική της πρώτης γραφής λέξεων*, Γρηγόρης, Αθήνα 2009.
- Βαρνάβα- Σκούρα Τ., *Θέματα γνωστικής ανάπτυξης και αξιολόγησης: Με κείμενα των Ζαν Πιαζέ – Τζέρομ Μπρούνερ*, Παπαζήσης, Αθήνα 1994.
- Βαρνάβα- Σκούρα Τ., «Σύμφωνα με την πιαζετιανή προσέγγιση η ιστορία μπορεί να διδάσκεται στις μικρές ηλικίες: η διατύπωση μιας προσωπικής άποψης» στο Αβδελά Έ., *Ιστορία και Σχολείο*, Νήσος, Αθήνα 1998, σσ.155-157.
- Βυγκότσκι Λ., *Σκέψη και Γλώσσα*, μτφρ. Αντζελίνα Ρόδη, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1993.
- Βοσνιάδου Σ., *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας*, τομ. Α΄, Gutenberg, Αθήνα 1992.
- Βώρος Φ.Κ., *Τρόποι Σπουδής και Διδασκαλίας της Ιστορίας*, Παπαδήμας, Αθήνα 1989.
- Βώρος Φ.Κ., *Τρόποι Σπουδής και Διδασκαλίας της Ιστορίας*, Παπαδήμας, Αθήνα 1989.
- Γερμανός Δ., *Χώρος και Διαδικασίες Αγωγής. Η Παιδαγωγική Ποιότητα του Χώρου*, Gutenberg, Αθήνα 1993.
- Γουστέρης Σ., *Η διδασκαλία της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο*, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1998.
- Ζακ Λε Γκοφ, *Ιστορία και Μνήμη*, μτφρ. Γ. Κουμπουρλής, Νεφέλη, Αθήνα 1998.
- Ζήβας Δ., *Τα μνημεία και η πόλη*, Libro, Αθήνα 1997.

- Ηλιοπούλου Ι., «Η θεωρία του Jorn Ruseen για την ιστορική συνείδηση», στο *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21^{ου} αιώνα*, (επιμ. Γ. Κόκκινος, Ε. Νάκου), Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Κακανά Δ.-Μ., *Η Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Εκπαιδευτικές Προοπτικές*, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 2008.
- Κόκκινος Γ., «Θεωρητικά ζητήματα ανάλυσης ιστορικών πηγών», στο *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο και η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών*, (επιμ. Κ. Αγγελάκος, Γ. Κόκκινος), Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Λεοντσίνης Γ., *Διδακτική της Ιστορίας: γενική-τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Αθήνα 1996.
- Ματσαγγούρας Η., *Θεωρία και πράξη της Διδασκαλίας. Θεωρία της Διδασκαλίας: η Προσωπική Θεωρία ως Πλαίσιο Στοχαστικο- κριτικής Ανάλυσης*, τ. Α', Gutenberg, Αθήνα 2005.
- Νάκου Ε., *Τα παιδιά και η ιστορία: Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2000.
- Νάκου Ε., «Η χρήση υλικών καταλοίπων στο μάθημα της Ιστορίας», στο *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο και η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών*, (επιμ. Κ. Αγγελάκος, Γ. Κόκκινος), Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Ξανθάκου Γ., Ναχόπουλος Ν., Κατσιγιάννη Α., «Η προσέγγιση της έννοιας του χρόνου μέσα από την τοπική ιστορία και την περιβαλλοντική εκπαίδευση», *Θέματα Ιστορίας της Εκπαίδευσης*, τεύχ. 3, Φθινόπωρο 2004.
- Πελαγίδης Σ., *Πώς θα διδάξω την Ιστορία στο δημοτικό και στο Γυμνάσιο*, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1999.
- Πρασά Α., «Η αξιοποίηση από τους μαθητές των ιστορικών πηγών μέσα από τη διαδικασία του μαθήματος της Ιστορίας», *ΠΕΦ*, τεύχ. 21, 1999.
- Ρεπούση Μ., «Πηγές του τοπίου: Τα μνημεία και οι μνημειακοί τόποι», στο *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο και η διδασκαλία της Ιστορίας με τη χρήση πηγών*, (επιμ. Κ. Αγγελάκος, Γ. Κόκκινος), Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Σακκά Β., «Η προσέγγιση των πηγών και η διδασκαλία της Ιστορίας. Το πρόβλημα της αξιολόγησης», *Φιλολογική*, τεύχ. 82, 2003.
- Σμυρναίος Α., *Η Διδακτική της Ιστορίας: Συνταγογραφίες διδακτισμού ή στοχασμοί πάνω στην ιστορική επίγνωση*, Γρηγόρης, Αθήνα 2008.
- Χρυσ αφίδης Κ., *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία: Η Εισαγωγή της Μεθόδου Project στο Σχολείο*, Gutenberg, Αθήνα 2003.
- Burke P., *Αυτοψία: Οι χρήσεις των εικόνων ως ιστορικών μαρτυριών*, μτφρ. Α. Π. Ανδρέου, Μεταίχμιο, Αθήνα 2003.

- Bruner J.S, *Η Διαδικασία της παιδείας: Μια διεισδυτική έρευνα γύρω από τη σχολική έρευνα που ανοίγει νέους δρόμους στη Μάθηση και τη Διδασκαλία*, μτφρ. Χ. Κληρίδη, Καραβία, Αθήνα 1960.
- Ferro M., *Πώς αφηγούνται την ιστορία στα παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο*, μετφρ. Π. Μαρκέτου, Μεταίχμιο, Αθήνα 2001.
- Kamii C., «Η Προσχολική Εκπαίδευση σύμφωνα με τη θεωρία του Piaget», στο *Θεωρία και μεθοδολογία της Προσχολικής Εκπαίδευσης*, (εισ.-επιμ. Ε. Κουτσουβάνου), Πατάκης, Αθήνα 2000.
- Katz L. G.,- Chard S. C., *Η μέθοδος Project: Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας*, (επιμ.-εισ. Μ. Κόνσολας), μτφρ. Ρ. Λαμπρέλη, Ατραπός, Αθήνα 2004.
- Moniot H., *Η Διδακτική της Ιστορίας*, μετφρ. Έφη Κάννερ, Μεταίχμιο, Αθήνα 2002.
- Pearce S. M., *Μουσεία, Αντικείμενα και Συλλογές: μια πολιτισμική μελέτη*, (επιμ. Λ. Γυιόκα), μτφρ. Λ. Γυιόκα- Α. Καζάζης- Π. Μπίκας, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2002.
- Piaget J., *Περί Παιδαγωγικής*, μτφρ. Μαρία Αβαριτσιώτη, (επιμ. Σ. Σαμαρτζή), Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 2000.
- Vygotsky L., *Σκέψη και Γλώσσα*, μτφρ. Αντζελίνα Ρόδη, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1993.
- Arthur James and Robert Phillips (Eds), *Issues in History Teaching*, Routledge/ Falmer, London and New York, 2000.
- Cooper H., *The Teaching of History in Primary Schools, Implementing the Revised National Curriculum*, David Fulton Publishers, London, 1995
- Cooper H., *History in the early years*, Routledge/ Falmer, London and New York, 2002
- O' Hara L. and O' Hara M., *Teaching History 3-11, The Essential Guide*, Continuum, London and New York, 2001.